

El toc manual de campanes

Cervelló

Ubicació

Comarca: Baix Llobregat
Lloc/Adreça: Església de Sant Esteve. C/ Major, 23.
Emplaçament Al campanar de la torre de l'església.

Coordenades:

Latitud: 41.395876093207
Longitud: 1.9535436853766
UTM Est (X): 412519
UTM Nord (Y): 4583233

Classificació

Número de fitxa 08068 - 420
Àmbit: Patrimoni immaterial
Tipologia Costumari
Estil / època: Contemporani
Segle XIX - XX
Estat de conservació Bo
Protecció Legal
Tipus de protecció: BCIN
Europea – Atributs inspire: National Monument Record – Religiós i/o funerari
Observacions protecció: Des del 2022 el toc manual de campanes està inscrit a la Llista representativa del Patrimoni Cultural Immaterial de la Humanitat per la UNESCO. El Toc manual de campanes ja havia estat reconegut com a bé d'interès cultural l'any 2013 i el Govern Espanyol el va declarar Manifestació representativa del patrimoni cultural immaterial l'any 2019.

Data aprovació: dj., 03/11/2022 - 12:00
Accés Obert
Ús actual: Religiós/Cultural
Titularitat Pública

Descripció

Toc manual de campanes de les campanes que es troben a la torre. La importància del toc manual de campanes és clara per les seves funcions tant comunicatives com espirituals, i el paisatge sonor que generen formen part de la circulació de les emocions al llarg de la història, essent una mostra molt important de la identitat humana, i que està vinculada a sentiments d'emocions, avisos i comunicacions.

Des d'antic, ha estat vinculat a esdeveniments socials: informar de fets extraordinaris, marcar els temps festius i de la vida quotidiana, desfer tempestes, i espantar els mals. Les campanes es feien sonar en batejos, defuncions, moments d'oració, esdeveniments religiosos, civils i militars així com per advertir de focs, entre d'altres esdeveniments.

L'any 2020, un nou grup de campaners es va formar per preservar i documentar els tocs de campanes manuals a Cervelló. Actualment, aquests campaners han recuperat diversos tocs tradicionals, com el toc de solemnitat, de festa, dels bateigs, de difunts, d'albats, i els tocs de sanctus i consagració, entre d'altres.

Pel que fa a les actuals campanes de la torre que es toquen de manera manual, aquestes es diuen:

Campana 1: *Luisita*

- **Any fosa:** 1942 (seny gros) va ser refosa el 1990 a causa d'un llamp.
- **Autor:** Roses, Germans (Silla)

Campana 2: *Concepción*

- **Any fosa:** 1942
- **Autor:** Roses, Germans (Silla)

Campana 3: *Montserrat*

- **Any fosa:** 1942
- **Autor:** Roses, Germans (Silla)

Campana 4: *Maria*

- **Any fosa:** 1942
- **Autor:** Roses, Germans (Silla).

Les noves campanes es van beneir el 3 d'agost de 1942.

A l'interior de l'església de Sant Esteve, i situada a la paret interior orientada a l'est del cor, també hi ha un rogle o roda de campanes que es toca manualment en les següents celebracions: Nadal i Pasqua (per la Vetlla Pasqual), S'havia tocat a Corpus i per Festa Major, en el moment del Glòria. Aquest instrument està format per una roda voltada de campanetes, la qual es volteja manualment per mitjà d'una corda.

El rogle (o roda de campanes) tan sols es pot fer sonar en el moment del Glòria de la Vetlla Pasqual i del diumenge de Pasqua.

Observacions:

Aquestes campanes continuen sent un element important del patrimoni cultural de Cervelló, gràcies a l'esforç dels campaners locals que mantenen viva aquesta tradició.

Formant part de la col·lecció municipal, es conserva una altra campana d'interès que prové de l'antiga capella de l'Esperança de Torre Vileta.

Història

A Catalunya ja es té constància d'aquesta pràctica al segle XI, en uns testaments dels anys 1035-1060 on es determinen "deixes a l'obra del cloquer" de les catedrals de Barcelona i Vic. És una pràctica que es troba a tot Europa i a moltes altres parts del món. A Catalunya, els tocs de campanes prenen una forma particular que els diferencien de la resta de l'Estat: el moviment que es realitza per fer-les sonar és pendular i no s'arriba mai a fer la volta de campana.

En particular, els tocs manuals de campanes a Cervelló tenen una llarga i rica història que es remunta a finals del segle XVI. El campanar de l'església de Sant Esteve, ara coneguda com a Santa Maria de Cervelló, es va construir l'any 1587 amb tres finestrals per allotjar les campanes.

A partir de 1879, la parròquia de Sant Esteve es va traslladar al poble, deixant l'antiga església en un estat d'abandonament. Les campanes, que ja tenien uns tres-cents anys en aquell moment, van quedar silenciades fins que es van traslladar al nou temple de Sant Esteve el 1908, construït pels arquitectes Antoni Maria Gallissà i Josep Font i Gumà.

Les campanes van sonar regularment fins a la revolució de 1936, quan les campanes gran i mitjana van ser despenjades i trencades. Les dues campanes petites van sobreviure gràcies a un veí del poble, Ramon Armengol, que les va enterrar. El 1941 es van refer les quatre campanes a una foneria del País Valencià, utilitzant els fragments recuperats. Aquestes noves campanes es van beneir el 3 d'agost de 1942, i van rebre els noms de "Maria" per la campana gran, "Montserrat" per la mitjana, i "Concepción" i "Luisita" per les petites.

Des de 1942 fins a finals del segle XX, diversos campaners es van encarregar de fer sonar les campanes: Jaume Vendrell, Florentino Armengol "Tino", Àngel Sánchez, Josep Santeugini i Damià Pascual, l'últim d'una nissaga de campaners.

Pel que fa a les campanes, resulta interessant ressenyar la troballa del forn de fosa d'una campana a Cervelló proporciona una valuosa visió sobre la història i l'ús de les campanes a Cervelló. Aquest forn, localitzat al centre del cos central de la nau de l'església de l'antic priorat de Sant Ponç de Corbera, té unes dimensions aproximades de 2,5 metres de llarg per 75 centímetres d'amplada màxima. La seva estructura està composta de dos àmbits diferenciats, separats per un envà de terra amb una petita porta de comunicació. El primer àmbit és una fossa que permetia l'accés al nivell de foc del forn des de l'exterior, mentre que l'altre és el forn en si, de forma circular, amb tres suports d'argila al fons per col·locar el motlle de fang i teules necessari per a la fosa de la campana. Entre les troballes associades, s'han identificat fragments del motlle d'argila, escòries de bronze i altres elements de producció. Aquest forn es completava amb un petit receptacle circular situat a sobre de l'estructura, connectat per un canal abocador. Aquesta configuració permetia fondre el bronze en el gresol i després abocar-lo a l'interior del motlle a través del canal. L'estudi arqueològic de Sant Ponç de Corbera va revelar dues grans fases en la història de l'edifici. La primera fase, entre els segles XI i XVI, durant la qual l'església funcionava com a priorat depenent del monestir benedictí de Sant Pere de Casserres. En aquesta etapa s'utilitzaven les sitges i el forn de fosa de campana. També durant aquesta fase, l'edifici disposava d'una tribuna elevada, reservada als monjos, situada al tram més

oriental de la nau.

Bibliografia

PASQUAL, Adrià (2020) El so de la festa. Campanes i campaners de Cervelló. Revista Sauló n° 29. p.: 26-27.

Enllaços d'interès:

[Toc manual de campanes.](#)

[Tesi Doctoral - Guilherme Ferreira Rodrigues: "Campanadas que cruzan el Atlánti..."](#)

[Inventari de campanes](#)

[Enciclopèdia cat: El forn de fosa de campana de Sant Ponç.](#)

"Concepcion" i "Luisita"
"Montserrat"
"Maria"

8 *Repetir varies vegades*
C i L
Mt
Ma

21 *Repetir varies vegades* **Toc d'Avis de Missa**
C i L
Mt
Ma

29 *Repetir varies vegades* *Ventar les 4 campanes (Tutti)* *Repetir varies vegades* **Final**
C i L
Mt
Ma

